

**Merve Elif Kendir
Cihad Demirli**

Istanbul Ticaret University, mervelifkendir@hotmail.com,
cdemirli@ticaret.edu.tr, İstanbul-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2016.11.3.1C0656>

EVLİLİK DOYUMU ÜZERİNDE ANNE BABA TUTUMUNUN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZ

Bu çalışmanın amacı evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin belirlenmesidir. Çalışmada İstanbul ili Anadolu yakası Üsküdar, Kadıköy ve Tuzla ilçelerinde yaşayan 200 evli kadın ve 200 evli erkek üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Ana Baba Tutumları Ölçeği", "Evlilik Yaşamı Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler istatistik paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılanların demografik özelliklerinin frekans tablosu verilmiştir. Verilerin değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar kullanılmıştır Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesinde, Evlilik Doyumu Ölçeği normal dağılıma uygun olmadığı için nonparametrik testler kullanılarak demografik sorular ile ölçek arasındaki ilişki incelenmiştir. İki gruplu değişkenlerde Mann Whitney U testi ikiden fazla gruplu değişkenlerde Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Evlilik doyumu ile anne baba tutumu arasındaki ilişki korelasyon analizi, etki ise regresyon analizi ile test edilmiştir. Evlilik doyumu ve demokratik tutum arasında çok zayıf, pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Anne baba demokratik tutumunun evlilik doyumu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Otoriter ve korumacı anne baba tutumunun evlilik doyumu ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne Baba Tutumu, Aile, Evlilik,
Evlilik Doyumu, Evlilik Uyumu

THE RESEARCH ON THE INFLUENCE OF PARENTS ATTITUDES ON MARITAL SATISFACTION

ABSTRACT

The aim of this study was to determine the effects on marital satisfaction of the parents' attitude. In this study, the Anatolian side of Istanbul Province Üsküdar, living in Kadikoy district and 200 Tuzla The research was conducted on 200 married women and married men individuals. Research data were collected using a "Personal Information Form", "Parent Attitude Scale", "Marriage Life Scale" is used. Data were analyzed using statistical software package. Of the participants are given the demographic characteristics of the frequency table. Data analyzed using descriptive statistical methods were used in the statistical evaluation of the data obtained from this study, the relationship between Marital Satisfaction Inventory scale demographic questions by using non-parametric tests are not suitable for normal distribution were analyzed. Mann Whitney U test in two groups of variables in more than two groups of variables Kruskal-Wallis test was used. The correlation analysis of the relationship between marital adjustment and parental attitudes, the effect was tested by regression analysis. Marital Adjustment and democratic attitudes among the very poor, there was a significant positive correlation. Democratic attitude of parents reached the conclusion that the increase of marital harmony. Authoritarian and the protectionist attitude of parents is determined to be associated with marital harmony.

Keywords: Parents Attitude, Family, Marriage,
Marital Satisfaction, Marital Harmony

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Aile ve çocuk, birbirinden ayrılamayan ve her zaman etkileşim halinde olan dinamik bir bütündür. Anne ve babanın çocuk yetiştirmede sergiledikleri tutum, öğretim yöntemleri, değer ve tutumlar, uygulanan ödül ve cezalar hem aileyi hem de çocuğu etkilemektedir (Bıçakçı, 2004). Çocuklar başka insanların uyguladıkları tutum ve davranışlara göre kendileri de tutum ve davranışlar geliştirmektedir. Doğumla birlikte çocuk çevresinde olan biten fiziksel ve sosyal koşullara uyum sağlamaktadır. Çocuk üzerindeki en büyük etkiyi ise aile sağlamakta ve kendi tutum ve davranışlarının birçoğunu aile tarafından etkilenmektedir (Yavuzer, 2007). Anne ve babalar çocuklarını yetiştirmek için birçok yönteme başvurmaktadır. Bu yöntemler o anki durum ve koşullara göre değişebilmektedir. Çocuğun o andaki davranışları da bu durumu etkileyebilmektedir. Anne ve babalar çocuklarının herhangi bir durumda nasıl bir davranış sergilemesi gerektiğini, herhangi bir sorunda nasıl başa çıkması gerektiğini öğrenmelerini ve çocukların kendi kendisini kontrol edebilme yetisinin gelişmesini istemektedir. Bu gibi istekler şartlara göre ailenin tutumunu yansıtmaktadır (Akça, 2012).

Anne ve babanın tutum ve davranışları; kişilik yapılarına, yaşlarına, birbirleri arasındaki ilişkilerine, çocuklarının yaşına, cinsiyetine, çocuklarının cinsiyet özelliklerine, doğum sırasına, çocuklarından beklentilerine ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmektedir (Tola, 2003). Anne ve babaların kendi ailelerinden aldıkları eğitim ve deneyimler de bu durumu etkileyebilmektedir (Aral, 1997). Diğer yandan aileler çağın getirdiği olanaklarla birlikte her yerde ve her zaman kitle iletişim araçlarıyla (TV, gazete, internet, telefon...) iç içe bulunmaktadır. Bu durumdan hem aile hem de çocuklar etkilenebilmektedir. Kitle iletişim araçlarında çocuk ve aile hakkında verilen bilgiler, anne ve babanın çocuklarını yetiştirmek için uyguladıkları tutum ve davranışlarda bu duruma bağlı olarak pozitif ya da negatif yönlü etkilenebilmektedir (Haktanır, 1994). Anne ve babalar çocuklarının kişiliklerinin gelişmesinde ve gelecekteki yaşamında sergileyeceği tutum ve davranışları etkileyebilmektedir. Çocukların toplumsal yaşantılarında sergileyecekleri davranışlarda tutarlı olması, kendi kendilerini kontrol edebilmesi, sağlıklı bir şekilde sosyalleşebilmesi, kendine güvenen ve dışa dönük bir birey olabilmesi için aile içi dinamiklerden biri olan ailesi içi ilişki biçiminin sağlıklı olması gerekmektedir. (Akça, 2012). Genellikle tek çocuk sahibi olan ya da birlikte tek bir çocuk ile yaşayan ailelerde aşırı koruyucu tutum ve davranış sergileme potansiyeli görülmektedir.

Gereğinden fazla kontrol sağlayan ve çocuklarının üzerine fazlaca düşen aileler, çocuklarının kendi ayakları üzerinde durabilmesine ve hayatındaki problemler karşısında kontrol yetilerinin gelişmesine neden olabilmektedir. Bu durum onların kendilerini savunabilme kabiliyetlerinin gelişmesine de zarar verebilmektedir. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar diğer kişilere karşı fazla bağımlı, hayal kırıklığı yaşayan, aşırı baskın, güvensizlik ve kaygı gibi tutumlar geliştirmektedir (Tuzgöl, 1998). Bu durumdaki kişiler duygularını kontrol etmekte sıkıntı çekmekte, kararsız, doyumsuz ve sorumluluk duygusundan yoksun bireyler olarak yetişebilmektedir (Yavuzer, 2007). Bir başka aile içi dinamiklerden birisi de çocuklara karşı aşırı hoşgörülü olmaktır. Bunu sergileyen anne ve babalar aşırı koruyuculuk davranışında bulunan ailelerle ortak tutumlara sahip olabilmektedir. Her iki aile tipinde de hoşgörülü tutum ortak olarak bulunmaktadır. Hoş görülü olmak kötü bir

tutum olmamakla beraber aşırı olması durumunda hem aileye hem de çocuğa zarar verebilmektedir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Genel olarak incelendiği zaman bu tür ailelerin genellikle ya çok geç çocuk sahibi olmuş ya da orta yaşın üzerinde oldukları görülmektedir (Akça, 2012). Bu tür ailelerde çocuğun çevresinde gelişen bir yaşam sürdürüldüğü için tutum ve davranışlar üzerinde bir sınır oluşturulamamıştır. Anne ve babalar çocuklarının istediklerini her zaman yerine getirmeye çalışmaktadır. Aile içerisinde her durumda öncelik sahibi olarak çocuk gösterilmektedir. Ödül mekanizması çocuk üzerinde daha fazla etkinken, cezalar ya unutulmakta ya da ertelenmektedir. Bu durumdan dolayı çocukların ailelerinden çekinmeden anne ve babayı kontrol altına alma veya anne ve babalar için sorun teşkil edebilecek şeyleri yapmaya cesaret edebilme durumları ortaya çıkmaktadır (Candemir, 2000). Bu tür aile içi dinamiklerin etkin olduğu ailelerin çocuklarının toplum içerisine adım atmasıyla birlikte çocuk üzerinde birçok olumsuz sonuç doğurabilmektedir.

Toplum içerisinde kuralların varlığı ve kurallara uyulmamasından dolayı oluşabilecek cezaların veriliyor olması kişi üzerinde olumsuz etmenler olarak görülmektedir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Aile içerisinde hoşgörüle davranılması ve çoğu durum karşısında tolerans gösterilmesi karşısında çocuk, diğer bireylerden daha üstün olduğunu düşünmekte, toplum içinde etik bulunmayan ve uygunsuz durumları yapma cesaretini bulabilmektedir. Bunun ötesinde toplum içerisinde var olan diğer kişilerin de ailesinin kendisine sunduğu bu serbestiyi sunmasını istemektedir. Bunun gerçekleştirilmemesi durumunda de kendilerini huzursuz hissetmekte ve toplumsal yaşantıya uyum sağlayamamaktadır (Ekşi, 1990). Aşırı tolerans gösterilen veya fazla ilgi gösterilen aile çocuklarına bakıldığında; dışa karşı bağımlı olma, kendilerininin de yapması gereken birçok şeyi anne ve babadan isteme, kendi başlarına karar verememe gibi davranışlar gözlenebilmekte ve bağımsız bir birey olmakta zorluk çektikleri görülmektedir (Günalp, 2007).

Çocuklar ve aile üzerinde gelişen bir başka aile dinamiği ise anne ve babanın çocuklarına karşı yeterince ilgi ve sevgi göstermemesinden meydana gelmektedir. Çocuğun duygusal ihtiyaçlarına karşı olumlu davranışlar sergilenmemesi çocukta duygusal bir yoksunluk meydana gelmesine sebep olmaktadır. Çocuk ise bu boşluğu başka yollarla kapatmaya çalışabilmektedir. Bu duruma bağlı olarak anne-baba ve çocuk arasında iletişim sorunları oluşabilmektedir (Yavuzer, 2007). Ataerkil yapıya sahip olan ailelere bakıldığında zaman çocuklara karşı baskıcı ve otoriter tutum gibi aile içi dinamiklerin yaygın olduğu söylenebilir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Bu türdeki aileler toplumsal otoriteleri çocuklara yansıtmaktadır. Çocuklara karşı aşırı otoriter bir tavır sergilenmekte (Vural, 2004), başarılı sonuçlardan daha ziyade hatalı davranışlara ve başarısızlıklar üzerine yoğunlaşmaktadır (Onur, 1995). Ayrıca bu tip ailelerde katı ve ailenin tüm fertlerinin uyması beklenen kurallar bulunmaktadır. Çocuğun aile içerisinde alınan kararlarda ya oldukça sınırlı biçimde hakkı bulunmakta ya da hiç söz hakkı bulunmamaktadır. Bu tür ailelerde yetişen birey; içine kapanık, çekingen, karar verme yetisi gelişmemiş, otoriter sisteme boyun eğen, yapılan hatalara karşı affedici olmayan özelliklere sahip durumda olabilmektedir (Akça, 2012).

Tutarsız davranışlar sergileyen aile tiplerinde ise anne ve babaların farklı davranışlar sergileyerek aile içerisinde olumsuz etkileşim ve dinamiğe yol açmaları söz konusudur. Anne ve baba arasındaki görüşlerin farklı olması ve bu yöndeki çatışmalar çocuğun; davranışlarında tereddüt etmesine, karar vermesinde güçlüklerle ve doğru

yanlış ayrımı yapamamasına yol açabilmektedir (Musaağaoğlu, 2004; Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Demokratik tutum ve davranış sergileyen ailelere baktığımız zaman ise çocukların varlığına saygı duyan, çocukların yaş dönemlerine uygun sorumluluk duygusunu geliştirmesini sağlayan, çocukların seçme hakkına sahibi olmasını sağlayan (Vural, 2004) ve çocuğa uygun sınırlar içerisinde özgürlük sağlayan (Dönmezer, 1999) bir ortam söz konusudur. Bu yaklaşım daha önceki durumlardan oldukça farklı biçimde aile içi dinamik oluşturmaktadır. Bu tür bir aile ortamında yetişen çocuk; özgür düşünce yapısına sahip, fikirlerini açıkça ve çekinmeden ifade edebilen, farkındalık sahibi, yaratıcı ve paylaşımcı bir yapıya sahip olabilmektedir (Akça, 2012).

1.1. Araştırmanın Amacı (Research of Purpose)

Bu araştırmanın amacı, evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesidir.

1.2. Araştırmanın Sayıltıları (Research of Assumptions)

- Bu araştırma, kullanılan ölçme araçları ve ölçtükleri özellikler bakımından geçerli ve güvenilirlerdir.
- Araştırmaya katılan evli bireyler "Ana Baba tutumları Ölçeği", "Evlilik yaşamı ölçeği" ile "Kişisel Bilgi Formu"ndaki soruları içtenlikle ve kendi durumlarını yansıtacak şekilde gönüllülük ilkesine dayalı olarak cevaplandırmıştır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları (Limitations of the Research)

- Araştırma İstanbul ili Üsküdar, Kadıköy ve Tuzla ilçelerinde yaşayan evli bireylerle sınırlı olmakla birlikte çalışmaya gönüllü olarak katılan örneklem grubundan elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Bu araştırmanın sonuçları veri toplama araçlarından elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.4. Anne Baba Tutumu (Parent Attitudes)

Freud, kuramında çocukluk yaşantısına çok önem vermiştir. Freud, çocuğun gelişimini belli kritik dönemlerle açıklar. Çocuğun belli bir dönemdeki ihtiyaçları zamanında karşılanmazsa bir sonraki döneme sağlıklı geçiş gerçekleşmez. Bu nedenle, çocuğun bakımını üstlenen kişi çocuğun dönemsel ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir. Ancak bu şartlar altında sağlıklı kişilik gelişebilir. Freud, anne ve babanın birlikte çocuğun gelişimi için vazgeçilmez bir öneme sahip olduklarını ifade eder. Anne ile küçük çocuk arasındaki ilişki kişiliğin ilk prototipini oluşturur ve bireyin tüm yaşamı boyunca göstereceği özelliklerin bir örneği kabul edilir (Burger, 2006). Adler ise, çevrenin kişi üzerindeki etkilerini incelerken aile üzerinde özellikle durmuştur. Adler'e göre anne ve babalarından sevgi gören çocuklar ilerde; cesur, topluma yönelik, girişim yeteneği olan ve özgüvenleri yüksek olmaktadır. Bu bakımdan anne, baba ve çocuk etkileşimi büyük önem taşımaktadır (Geçtan, 1993).

Maslow da ilk yıllardaki anne ve baba şefkat ve sevgisinin çocuğun kişilik gelişiminde önemli etkisi olduğuna inanmaktadır. Temel fizyolojik ihtiyaçlar yanında sevgi ve saygı ihtiyacının da önemli olduğunu belirtmektedir. Çocuğa ihtiyaçlarını çekinmeden söylemeyi öğretmek ya da böyle bir ortam yaratmak da çok büyük önem taşımaktadır (Öztürk, 1997). Erikson, gelişimi sekiz basamakla tanımlar. Bu basamakların her biri belli bir dönemsel krizi ifade eder. Erikson'un kuramında bireyin ilk gelişimsel görevi güvenmeyi

öğrenmektir. Bu nedenle yaşamın ilk yıllarında bebeğin annesiyle olan ilişkisi bireyin psiko-sosyal gelişimi açısından çok önemlidir (Burger, 2006). Bowlby ve Ainsworth'un psikanalitik görüş çerçevesinde geliştirdikleri bağlanma modelinde ise bebekler, bir yetişkinle güven ve koruma sağlayıcı bağlılık ilişkisi kurarlar. Kurulan bu bağlanma ilişkisi çerçevesinde çocuklar güvenli davranışlar geliştirmeyi de öğrenirler. Geliştirilen bağlanma kapsamında ailelerin tutumlarının çocukların davranış gelişiminde büyük öneminin olduğu ve birçok psikopatolojik bulguların temellerinin bu dönemde atıldığı ileri sürülmüştür (Hortaçsu, 2003). 1930'larda başlayan ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilgili araştırmalar zaman içerisinde araştırma alanı ve odak alınan birim açısından da değişim göstermiştir. İlk yıllarda anne-babaların çocukları tek yönlü olarak etkilediği varsayımından hareket edilerek, annesinin çocuklar üzerindeki etkilerini araştırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sonraki yıllarda ise, çocuğun zaman içerisinde gelişen ve değişen bilişsel yeti, beceri ve özelliklerinin aile-çocuk ilişkilerini etkilediği görüşü ağırlık kazanmaya başlamış, çocukların da anne-babalarını etkiledikleri düşünülerek iki yönlü etkileşim modeli çerçevesinde araştırmalara yön verilmiştir (Hortaçsu, 2003).

1970'li yıllarda Patterson'un aile-çocuk ilişkisini inceleyerek, saldırgan davranışların karşılıklı zorlayıcı etkileşimler sonucu oluştuğunu göstermesi, yetiştirme tutumları açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak bu dönemi takiben, anne-baba çocuk ilişkilerinde davranış boyutları ve etkileri üzerindeki en önemli çalışma ve bulgular Maccoby ve Baumrind'den gelmiştir. Anne baba tutumlarının Kontrol/Özgürlük ile Sıcaklık/Reddetme boyutları üzerinde gelişerek, bu boyutlardaki farklı davranış kombinasyonlarının otoriter, demokratik, ilgisiz ve izin verici tutumları ortaya çıkabildiğini göstermişlerdir. Demokratik aile tutumlarının bireylerden olumlu sosyal davranışlara yol açtığı görüşünü ileri süren bu araştırmacıların yaklaşımı, bir nevi sosyal ilişkiler ve öğrenme modellerinin karşımı olarak düşünülebilir. Piaget'den esinlenen Flavel ise çocuklarda toplumsal becerilerin gelişimi üzerinde çalışmalar yapmıştır. Araştırmalarında çocuğun gelişen becerileri ve azalan egosantrik yaklaşımı ile insan ilişkileri üzerine etkilerini ortaya koyarak, insan ilişkilerinde çocuğun rolü üzerinde durmuştur. Yine bu dönemde o zamana kadar anne-çocuk ilişkileri üzerine odaklanan çalışmalara, Lamb tarafından baba-çocuk ilişkisi gündeme getirilerek farklı bir bakış açısı kazandırılmıştır. (Hortaçsu, 2003).

1.5. Anne Baba Tutumlarının Sınıflandırılması (Classifications of Parents Attitudes)

Gelişim psikolojisinde çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilgili olarak yapılan çalışmalar yeni değildir. En genel anlamda anne-baba tutumu, iletişim kurulan çocuğa yöneltilen tutumların ve davranışların bütünü olarak tanımlanır (Yılmaz, 2000). Bu bakımdan ilgili alan yazın incelendiğinde Mussen ve ark (1956) ebeveyn davranışlarını dört kategoride incelemiştir:

- **İzin Vericilik (Permissiveness):** İzin veren ve rahat davranan bir ebeveyn çocuğun bağımsız davranmayı öğrendiği sosyal bir ortam sağlar. Çocuğun yeni öğrendiği şeyleri över ve ödüllendirir ve çocuğu keşiflerine devam etmeye teşvik eder. Bu tip deneyimler çocuğu kendine güvenmeye ve içinden geldiği gibi davranmaya teşvik eder.

- **Red (Rejection):** İki tip reddeden ebeveyn vardır. İlk tip çocuğu bebekliğinden başlayarak reddeder. Bu durumda çocuk ve anne hiçbir zaman güçlü bağlar kuramazlar ve büyük olasılıkla bu çocuklar bağımsız olmayı diğer çocuklara oranla daha erken öğrenirler. Çocuk bağımsızlaştıkça ve büyüdükçe anne çocuğu daha da çok reddeder. Bu tip anneler çocuk ne zaman sınırlarını zorlayacak bir şey yapsa, çocuğun hareketlerini kısıtlayacak bir ceza verirler.
- **Aşırı Koruma (Overprotection):** Bu tip ebeveyn çocuğun bağımsızlaşmasını, kendi hâkimiyetlerine ve çocuğa artık sahip olmadıkları duygusuna karşı bir tehdit olarak görürler. Bu durumda çocuğun bağımsızlığını kısıtlamaya çalışırlar. Çocuk yeni bir şey keşfetmek istediğinde karşı çıkar ve çocuğun yeni şeyler öğrenme şansını ellerinden alırlar.
- **Aşırı Titizlik (Overmeticulousness):** Evin düzenine ve temizliğine aşırı önem veren ebeveynler çocuğun içten gelen ani etkinliklerini engellerler. Eğer çocuk sürekli kısıtlanırsa çok aşırı engellenmiş olabilir. Örneğin ceza almaktan korkan çocuk yürümek gibi yeni kazandığı becerilerini denemekten ve geliştirmekten çekinebilir. Bu durumda çocuk hantal ve koordinasyonu bozuk bir birey olabilir (Mussen ve ark., 1956, Akt.; Çakıroğlu, 2007).

Güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum sergileyen ebeveyn, çocuklarını bir yandan desteklerken bir yandan da sınırları koymayı ihmal etmez. Ebeveyn ve çocuk arasında iletişim kanalları açıktır. Aile ortamının çocuğa kendi benliğini tanımlama özgürlüğü vermesi çocuğun sağlıklı olgunlaşmasını sağlar (Yavuzer, 2010). Otoriter ebeveynler daha çok uyulması gerekli çeşitli kurallar koyarlar ve bu kurallara uyulmadığı zaman cezalandırıcı yöntemler izlerler. Bu tip ailelerde iletişim de iyi değildir. Anne ve babalar çocuklarla pek fazla görüş alışverişinde bulunmazlar, söylediklerinin hiç itiraz edilmeden ve sorgulanmadan kabul edilmesini isterler. Demokratik ebeveynler ise çocuklarından davranışlarının olgun olmasını beklerler. Bir takım kurallar koyarlar ve bu kurallara uyulmasını beklerler. Çocukları ile iletişimleri iyidir. Çocuklarına karşı sıcak ve ilgilidirler. Alınan kararlarda çocuklarının da fikirlerinin önemi vardır. İlişkilerde çocuk ve ebeveynin hakları eşit ya da dengeli oranda dikkate alınır. İzin verici ailelerde ise çocuklar kontrol edilmez, hatta ihmal edilmeleri bile söz konusudur. Ancak anne ve baba çocuğa karşı sıcak ve sevecendir. Çocuk kararlarını tek başına alır. Bu tür bir yaklaşımla yetiştirilen çocuklar canlarının istediği gibi davranabilirler (Yılmaz, 2000).

Otoriter tutumu benimseyen anne babaların çocuklarında; karşı koyma, kızgınlık, saldırganlık, öç alma, yalan söyleme, duyguları saklama, zorbalık etme, boyun eğme, kaybetmeye tahammül edememe, içe kapanma, yeni deneyimlerden kaçınma gibi baş etme yöntemleri oluşabilmektedir (Gordon, 2005). İzin verici ana-babalar; kabul edici ve yumuşak bir davranış tarzı sergilerler ve disiplin konularında daha edilgendirler. İzin verici ebeveynlerin çocukların davranışlarına ilişkin talepleri görece olarak daha azdır. Bu tutumu benimseyen ana-babalara göre kontrol çocuğun özgürlüğüne yapılan bir müdahaledir. Kendilerini, gerektiğinde çocuğun ulaşabileceği kaynaklar olarak görürler. İlgisiz-kayıtsız ana-babalar ise; ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimleri en az düzeydedir. Çocuğun etkinlikler hakkında çok az bilgiye sahiptirler. Çocuğun yaşantısına çok az ilgi gösterirler. Karar verme sürecinde çocuğun düşünceleri ender olarak dikkate alınır. Ev

yaşantılarını kendi istek ve ilgileri doğrultusunda yapılandıırırlar (Steinberg, 2007). Aile yetiştirme tutumlarının çocuklar üzerindeki etkisini açıklamaya yönelik modeller arasında öğrenme modelleri büyük yer tutar. Öğrenme modellerine farklı bir bakış açısı geliştiren Bandura, öğrenmenin sadece ödül-ceza çerçevesi içerisinde gelişmediğini, çocukların başkalarının davranışlarını ve sonuçlarını gözleyerek taklit yoluyla da öğrenebildiklerini ortaya koymuştur. Bandura'nın çalışmalarına ilginin artmasına neden olan faktörlerden biri de, Piaget'in bilişsel kalıp ve süreçlere ilişkin araştırma sonuçlarıdır. Bu çalışmalar özellikle çocuklarda zihinsel gelişim sürecinin nasıl işlediği ve işleyiş modelini açıklamaya yönelik bilişsel temelli görüşler ortaya koymuştur. Gözlem ve taklit yoluyla öğrenme araştırmaları, önceleri sadece saldırganlıkla ilgili araştırmalarda ele alınırken daha sonraları kurallara uyma, yardım etme, kendi kendini ödüllendirme ve cinsiyet rollerinin öğrenilmesi konularına da uyarlanmıştır. Bu araştırma sonuçları, çocukların güçlü ve sıcak olan kişileri taklit ettiklerini, anne-babalar ailede güçlü olarak görüldükleri için çocukların onları taklit ederek benzer davranışlar geliştirdiklerini ortaya koymuştur (Hortaçsu, 2003).

1.6. Evlilik (Marriage)

Toplum açısından oldukça önem taşıyan evlilik kurumunu; bireysel bağlamda kadın ve erkeğin belirli roller üstlenmeleri, bu roller neticesinde yaşamları boyunca süreklilik arz edecek şekilde beraberliklerine devam etmeleri, her türlü duruma karşı birlikteliklerini korumaları ve bu doğrultuda yasalarla belirlenmiş kurallar ile toplumsal açıdan oluşturulmuş nitelikleri ile ele almak gerekmektedir. İki farklı insanın evliliklerinin; kendi ebeveynleri ile olan ilişkileri, bağlanma stilleri ve sahip olunan nitelikleri ile değerlendirildiğinde sosyal bilimler açısından önem teşkil ettiği bir gerçektir (Gündoğdu, 1995). Spanier (1976) evlilik uyumunu; çiftlerin günlük yaşantıya ve evlilikle beraber değişikliğe uğrayan rollerine uyumluluk göstermeleri ve bu doğrultuda birbirleri ile uyumlu ve sorunsuz ilişki yürütebilmeleri olarak tanımlamışlardır. Literatürde evliliğe dair birçok farklı değişkenin inceleniyor olduğu aşikardır. Bu doğrultuda psikolojik ve fizyolojik sağlık açısından evlilik doymun yeri önemlidir. Evlilik doymu, evlilik tatmini ve mutluluğu birlikte ele alarak incelemektedir. Bir evliliğin kalitesine dair yürütülen incelemelerde doymun oldukça önemli bir alan işgal ettiği kabul edilmektedir Bu sebeple evlilik üzerine yapılan araştırmalarda doyma yönelik olgu ve bileşenlerin detaylandırılması öncelik teşkil etmektedir (Erdoğan, 2007).

1.7. Evlilik Uyumu (Marital Harmony)

Evliliğe karşı duyulan memnuniyet evlilik doymunu ifade etmektedir (Burgess ve Cottrell, 1998). Evliliğe yönelik yapılan çalışmaların birçoğunda evlilikte uyum (marital adjustment), mutluluk (happiness), memnuniyet (satisfaction) ve başarı (success) gibi terimler kullanılmıştır. Bu terimlerin bir ara kullanılması kimi zaman birbirlerinin yerine kullanılmalarına neden olmuştur. Literatürde daha öncede belirtildiği üzere farklı birçok değişken birlikte ele alınmıştır. Bu açıdan yaklaşıldığında biyolojik ve psikolojik refaha yönelik evlilik uyumu önem teşkil etmektedir. Evliliğin kalitesine yönelik yapılan araştırmalarda uyumun esaslı etken olduğu, çiftlerin yaşanan olay karşısında çözüme ulaşabilirliklerinin doymu düzeyini de arttırdığı görülmüştür (Erdoğan, 2007).

Evlilikte uyum ve memnuniyete yönelik yapılan çalışmalar arasında tüm detayları ile en dikkat çekici olanlardan biri de hiç kuşkusuz ki Sokolski ve Hendrick (1999)'nin çalışmasıdır. Devam eden evlilikte hangi tarafın daha çok liderlik yaptığı, kimin sözünün geçtiği, maddi refah ve buna kimin kaynaklık ettiği, sahiplenilen görevler ve bunların yerine getirilişi, cinsel doyum düzeyleri, birbirleri ile olan iletişim tarzları, duyguların dışavurumu vb. bireysel niteliklerin neticesinde oluşan memnuniyet, evlilik doyumunu olarak belirtilmiştir. Çalışmanın kapsamlı oluşu literatürde bu açıdan bir ilk olmasını sağlamıştır. Birçok farklı tanım ve açıklamayı kapsıyor olsa da genel itibarıyla; sağlıklı iletişim, konu önemli olmaksızın uzlaşılabilirliği yetisi, sahip olunan farklılıkların avantajı dönüştürülebilmesi, çözüm odaklı hareket edilebilme ve birbirlerinin güçlü yanlarını aktive etme gibi yetilere sahip kişilerin evlilikleri kaliteli olarak görülmektedir (Erbek ve ark., 2005). Tezer (1996) evlilik uyumunu "kişilerin evlilik ilişkilerindeki sorumlulukları yerine getirmeye yönelik algıları" şeklinde tanımlamıştır. Bunun yanı sıra Russell ve arkadaşları (1984), evlilik memnuniyetini farklı olarak sorumluluğa değinmeden "çiftlerin kendilerini birbirlerinden düşük ya da yüksek hissetmeden birlikte olabilmeleri, gerek fiziksel gerek psikolojik olarak birbirlerine olan yakınlıkları neticesinde olumlu tutum" olarak tanımlamıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Aile toplumun temel yapı taşıdır. İki veya daha fazla kişiden oluşan psikolojik, sosyal, ekonomik, fiziksel, doğum, evlilik, eğitim, cinsel yaşam gibi faktörlerin etkili olduğu aile karşılıklı ve sistemli bir etkileşim bütünüdür. Evlilik ve aile kurumu toplumun düzenini ve huzurunu sağlamanın yanı sıra kişisel mutluluk kaynağı ve yaşam doyumunu artırıcı etkileri sebebiyle ülkemizde ve dünyada saygın bir yer tutmaktadır. Aile ve evlilik kavramları araştırmacıların oldukça ilgisini çeken ve onları bu konuda araştırmaya yönlendiren kavramlardır. Ülkemizde ve dünyada artan boşanma oranları daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Evlilik doyumunu ve anne baba tutumunu önceden çalışılmış bir konu olmakla birlikte başka sebeplerin evlilik birliğine katkısı, evlilikten sağlanan doyumun ne gibi faktörlerle ilişkili olabileceği merak edilmektedir. Aynı zamanda ebeveyn tutumlarının bireylerin hayatında nasıl etkileri olacağı ve bu tutumların bireylerin evlilik yaşantılarında nasıl katkılar sunacağı merak konusudur. Bu çalışmanın sonucu evli bireylere, evlenmeyi düşünen kişilere, evlilik ve aile danışmanlığı alanında çalışmalar yapan araştırmacı ve terapistlere faydalı olacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırmanın Modeli (Research Method)

Araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009).

3.2. Çalışma Grubu (Sample)

Çalışmada kriter olarak evli olma şartı gereklidir. Çalışma grubu, İstanbul ili Anadolu yakası Üsküdar, Kadıköy ve Tuzla ilçelerinde yaşayan gönüllülük esasına dayalı kolayda erişilebilir tesadüfi olarak seçilen 200 evli kadın ve 200 evli erkekten oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları (Data Collection Tools)

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", araştırmaya gönüllü olarak katılan katılımcıların anne ve baba tutumlarını ölçmek amacı ile Kuzgun ve Eldeklioğlu (2012) tarafından geliştirilen "Ana Baba Tutumları Ölçeği" ve evlilik doyumlarını ölçmek amacı ile de Tezer (1996) tarafından geliştirilen "Evlilik Yaşamı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmaya katılan bireyleri tanımak ve araştırmacının amacına ulaşmasında ihtiyaç duyulan bilgileri toplamak için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu; cinsiyet, eşler arası yaş farkı, algılanan gelir düzeyi, eğitim düzeyi, meslek, evlenme biçimi, sahip olunan çocuk sayısı, evlilik süresi, cinsel yaşam memnuniyeti, sinema ve tiyatroya gitme sıklıkları, eşler arası sorumluluk paylaşımı, algılanan anne baba tutumu ile algılanan eş tutumları açısından 13 adet kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırmada, evli bireylerin evlilik doyum düzeylerini ölçmek amacı ile Tezer (1996) tarafından geliştirilmiş olan "evlilik yaşamı ölçeği" kullanılmıştır. Evlilik yaşamı ölçeği, 10 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Her maddeye verilecek cevap, "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum", "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekte olumlu cevaba yönelmeyi engelleyebilmek amacıyla 3 madde (2, 4 ve 5. maddeler) ters yazılmıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar 10 ile 50 arasında değişmektedir ve artan puan evlilik doyumunun yüksekliğine işaret etmektedir (Tezer, 1992).

Araştırmada, bireylerin anne ve babalarının yetiştirme tutumlarını algılama biçimlerini ölçmek için Kuzgun ve Eldeklioğlu (2012) tarafından geliştirilen "Ana Baba Tutumları Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek "hiç uygun değil" ile "çok uygun" arasında değişen 5'li likert tipi yanıt şıklarından oluşmaktadır. Ölçek, 40 madde ve 3 alt ölçekten (demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter) oluşmuştur. Ölçekten alınan yüksek puan o alt ölçekte belirtilen niteliğe uygunluğu gösterir. Toplam 40 maddeden oluşan ölçekte 15 madde "demokratik", 10 madde "otoriter" ve 15 madde "koruyucu-istekçi" anne baba tutumunu ölçmektedir. Demokratik tutumu ölçen maddeler 1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37 ve 39. maddelerdir. Koruyucu-İstekçi anne baba tutumunu ölçen maddeler; 4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33 ve 34. maddeler ve Otoriter anne baba tutumunu ölçen maddeler de 3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38 ve 40. maddelerdir (Kuzgun ve Eldeklioğlu, 2012).

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi (Data Collection and Analysis)

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerinin frekans tablosu verilmiştir. Verilerin değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar kullanılmıştır (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart Sapma). Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesinde, Evlilik Doyumu Ölçeği normal dağılıma uygun olmadığı için nonparametrik testler kullanılarak demografik sorular ile ölçek arasındaki ilişkiye bakıldı. İki gruplu değişkenlerde Mann Whitney U testi ikiden fazla gruplu değişkenlerde Kruskal Wallis testi uygulandı. Araştırmada evlilik doyum ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiler korelasyon ve regresyon analizi ile test edilmiştir. Araştırmadaki analizler SPSS for Windows 22.0) paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Bu bölümde, araştırma doğrultusunda örneklem grubundan toplanan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen bulgular sunulmuştur. Araştırma dahilinde kişisel bilgi formunu ve anket sorularını yanıtlayan 400 bireyin 200'nü (%50.0) kadınlar ve 200'nü (%50.0) de erkekler oluşturmaktadır. Bireylerin, 78'inin (%19.5) eşleriyle arasında 3 yaş farkı olduğu, 158'inin (%39.5) gelir düzeyinin orta olduğu, 130'unun (%32.5) lise mezunu olduğu, 146'sı (%36.5) serbest meslekle uğraştığı, 318'i (%79.5) eşiyile severek evlendiği, 176'sınının (%44.0) 2 çocuğu olduğu, 98'inin (%24.5) evlilik süresinin 21 yıl ve üzeri olduğu, 162'inin (%40.5) eşiyile olan cinsel yaşamından çok memnun olduğu, 144'ü (%36.0) sinema veya tiyatroya ayda 2 kere gitmekte olduğu, 160'ini (%40.0) eşiyile ev sorumluluklarını paylaştığı, 184'ünün (%46.0) ailesinden algıladığı tutumun demokratik tutum olduğu ve 160'ınının (%40.0) eşinden algıladığı tutumun otoriter tutum olduğu belirlenmiştir. Bireylerin evlilik doyumu düzeyi (38.80±3.66), bireylerin demokratik tutum düzeyi (52.99±10.11), bireylerin koruyucu tutum düzeyi (49.13±12.82), ve bireylerin otoriter tutum ortalaması ise (30.00±4.24) olduğu görülmüştür. Ortalama değerlere baktığımız da grubun anne babasından algıladığı tutumun demokratik olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Anne baba tutumu ile evlilik doyumu arasındaki korelasyon ilişkisi

(Table 1. The Correlation relationship between the parents' attitude and marital satisfaction)

Açıklama		Demokrati k Tutum	Koruyucu Tutum	Otoriter Tutum	Evlilik Uyumu
Evlilik Doyumu	r	0,202**	0,077	0,101	1,000
	p	0,003	0,263	0,138	0,000

Evlilik Doyumu ve demokratik tutum arasında çok zayıf, pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=0.202$; $p=0,003<0.05$). Diğer değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 2. Anne baba tutumunun evlilik doyumu üzerine etkisi

(Table 2. The Effects of the parents' attitude on marital satisfaction)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Evlilik Doyumu	Sabit	19,468	10,462	0,000	3,400	0,019	0,033
	Demokratik Tutum	0,320	2,764	0,006			
	Koruyucu Tutum	-0,067	-1,070	0,286			
	Otoriter Tutum	-0,004	-0,026	0,980			

Demokratik tutum, koruyucu tutum, otoriter tutum ile evlilik doyumu arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,400$; $p=0,019<0.05$). Evlilik doyumu düzeyinin belirleyicisi olarak demokratik tutum, koruyucu tutum, otoriter tutum değişkenleri ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2=0,033$). Bireylerin demokratik tutum düzeyi evlilik doyumu düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,320$). Bireylerin koruyucu tutum düzeyi evlilik doyumu düzeyini etkilememektedir ($p=0.286>0.05$). Bireylerin otoriter tutum düzeyi evlilik doyumu düzeyini etkilememektedir ($p=0.980>0.05$). Bireylerin

cinsiyet değişkenine göre evlilik doyumu puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre evlilik doyumu puanı cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. ($U=4718.50$, $p=.488$). Bireylerin cinsiyet değişkenine göre demokratik tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre demokratik tutum puanı cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Demokratik tutum ile bireylerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($U=4810.00$, $p=.642$). Bireylerin cinsiyet değişkenine göre koruyucu tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Koruyucu tutum puanları açısından bireylerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($U=4607.00$, $p=.335$). Bireylerin cinsiyet değişkenine göre otoriter tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Otoriter tutum puanları açısından bireylerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($U=4804.50$, $p=.630$).

Bireylerin eşler arası yaş farkı değişkenine göre evlilik doyumu puanları açısından istatistiksel olarak negatif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur ($r:-.154$, $P<0.05$). Buna göre eşler arasındaki yaş farkı arttıkça evlilikten alınan doyum düşmektedir. Bireylerin eşler arası yaş farkı değişkenine göre demokratik tutum puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r:-.008$, $P>0.05$). Bireylerin eşleriyle olan yaş farkları ile koruyucu tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r:.027$, $P>0.05$). Bireylerin eşleriyle olan yaş farkları ile bireylerin otoriter tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r:-.055$, $P>0.05$). Bireylerin gelir düzeyi değişkenine göre evlilik doyumu puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p<0.05$). Buna göre evlilik doyumu puanları açısından gelir düzeyi yüksek olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır ($k-w=13.04$, $p=.005$). Gelir düzeyi yüksek olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin gelir düzeyleri arasında demokratik tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre demokratik tutum puanı gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Demokratik tutum puanları ile bireylerin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=.545$, $p=.909$).

Bireylerin gelir düzeyleri arasında koruyucu tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre koruyucu tutum gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Koruyucu tutum puanları açısından bireylerin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=1.32$, $p=.724$). Bireylerin gelir düzeyleri arasında otoriter tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre otoriter tutum gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Otoriter tutum puanları açısından bireylerin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=2.40$, $p=.493$). Bireylerin eğitim düzeyi değişkenine göre evlilik doyumu puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p<0.05$). Buna göre evlilik doyumu puanları açısından yüksek lisans mezunu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır ($k-w=16.02$, $p=.003$). Yüksek lisans mezunu olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin eğitim düzeyleri arasında demokratik tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre demokratik tutum eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Demokratik tutum puanları açısından

bireylerin eğitim düzeylerine arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=8.79$, $p=.068$).

Bireylerin eğitim düzeyleri arasında koruyucu tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre koruyucu tutum eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Koruyucu tutum puanları açısından bireylerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=.933$, $p=.920$). Bireylerin eğitim düzeyleri arasında otoriter tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre otoriter tutum eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Otoriter tutum puanları açısından bireylerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=.582$, $p=.965$). Bireylerin meslekleri arasında evlilik doyumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre evlilik doyumu meslek değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Evlilik doyumu puanları açısından bireylerin meslekleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=8.24$, $p=.083$). Bireylerin meslekleri arasında demokratik tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre demokratik tutum meslek değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Demokratik tutum puanları açısından bireylerin meslekleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=6.23$, $p=.182$). Bireylerin meslekleri arasında koruyucu tutum alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre koruyucu tutum meslek değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Koruyucu tutum puanları açısından bireylerin meslekleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=9.22$, $p=.056$). Bireylerin meslekleri arasında otoriter tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre otoriter tutum meslek değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Otoriter tutum puanları açısından bireylerin meslekleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=3.75$, $p=.440$). Bireylerin evlenme biçimleri arasında evlilik doyumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre evlilik doyumu açısından severek evlenen bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır ($k-w=7.52$, $p=.023$). Severek evlenen bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bireylerin evlenme biçimleri arasında demokratik tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre demokratik tutum evlenme biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Demokratik tutum puanları açısından bireylerin evlenme biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=2.38$, $p=.303$). Bireylerin evlenme biçimleri arasında koruyucu tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre koruyucu tutum evlenme biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Koruyucu tutum puanları açısından bireylerin evlenme biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=1.84$, $p=.397$). Bireylerin evlenme biçimleri arasında otoriter tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre otoriter tutum evlenme biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Otoriter tutum puanları açısından bireylerin evlenme biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=1.65$, $p=.437$). Bireylerin çocuk sayıları arasında evlilik doyumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre evlilik doyumu açısından 1 çocuğu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır ($k-w=7.92$, $p=.048$).

1 çocuğu olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin çocuk durumları arasında demokratik tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre demokratik tutum çocuk değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Demokratik tutum puanları açısından bireylerin çocuk durumları arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=.690$, $p=.876$). Bireylerin çocuk durumları arasında koruyucu tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre koruyucu tutum çocuk değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Koruyucu tutum puanları açısından bireylerin çocuk durumları arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=2.05$, $p=.562$). Bireylerin çocuk durumları arasında otoriter tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre otoriter tutum çocuk değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Otoriter tutum puanları açısından bireylerin çocuk durumları arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w= 2.47$, $p=.480$).

Bireylerin evlilik süreleri ile bireylerin evlilik doyumunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r:-.126$, $P>0.05$). Bireylerin evlilik süreleri ile bireylerin demokratik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r:.070$, $P>0.05$). Bireylerin evlilik süreleri ile bireylerin koruyucu tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r:-.039$, $P>0.05$). Bireylerin evlilik süreleri ile bireylerin otoriter tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r:.082$, $P>0.05$). Bireylerin cinsel yaşamdan memnun olup olmadıkları arasında evlilik doyumunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p<0.05$). Buna göre evlilik doyumunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Cinsel yaşamdan memnun olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır ($k-w=8.90$, $p=.012$). Cinsel yaşamdan çok memnun olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin cinsel yaşamdan memnun olup olmadıkları arasında demokratik tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre demokratik tutum cinsel yaşamdan memnunluk değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Demokratik tutum açısından bireylerin cinsel yaşamdan memnun olup olmadıkları arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=.419$, $p=.811$). Bireylerin cinsel yaşamdan memnun olup olmadıkları arasında koruyucu tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre koruyucu tutum cinsel yaşamdan memnunluk değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Koruyucu tutum puanları açısından bireylerin cinsel yaşamdan memnun olup olmadıkları arasında anlamlı bir fark yoktur ($k-w=.436$, $p=.804$). Bireylerin cinsel yaşamdan memnun olup olmadıkları arasında otoriter tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p<0.05$). Buna göre otoriter tutum puanları açısından cinsel yaşamdan memnun olmayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır ($k-w=7.24$, $p=.027$). Cinsel yaşamdan memnun olmayan bireylerin diğer bireylere oranla otoriter tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

5. TARTIşMA (DISCUSSION)

Aktaş (2011), cinsiyet temelinde lise rencilerinin anne babaya dair fikirlerini araştırmıştır. Araştırmaya göre, kız renciler erkeklere nazaran anne ve babalarını daha demokratik bulmuşlardır. Erkek rencilerin ise, anne balarını otoriter ve de muhafazacı olarak gördüklerini belirtmiştir. Ersoy (2013), çalışmasını ortaokul rencileri ile yapmıştır. alışmasında, cinsiyet farklılığına göre,

ebeveynlerin demokratik, muhafazacı istekçi tavırlarında anlamlı bir değişiklik bulunmadığını fakat otoriter manada erkeklerden yana anlamlı bir değişiklik bulunduğunu saptamıştır. Bu ve buna benzer diğer araştırmalarda erkeklerin ebeveynlerini daha hoşgörülü bulduklarını kızların ise otoriter olarak belirttikleri belirlenmiştir. Bu Türk toplumunun geleneksel yapısının erkeklere daha fazla hoşgörülü olmasından kaynaklanabilir. Toplumsal çevrede ve ailede kız ve erkek çocuklarına değişik şekilde davranılabilmektedir.

Erkek çocukların agresif tutumlarına karşı hoşgörülü olunabilmektedir. Aynı durum kız çocukları için geçerli değildir (Kırımoğlu vd., 2008). Bu araştırmada ise bireylerin cinsiyetleri ile ebeveyn tutumları değerlendirildiğinde istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı dikkat çekmiştir. Buradan hareketle literatürden farklı sonuç elde edildiğini söylemek mümkündür. Bireylerin eşleriyle olan yaş farkları ile bireylerin evlilik doyumu ölçeğinden aldığı puanları arasında istatistiksel olarak negatif yönde düşük bir ilişki olduğu görülmüştür. İlgili literatür çerçevesinde değerlendirildiğinde bu bakımdan da farklı sonuçlar elde edildiği dikkat çekmektedir. Çağ ve Yıldırım (2013) "Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler" konulu çalışmalarında yaş farkının evlilik doyumunu yordamadığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde ebeveyn tutumlarını etkileyen bir faktör de olmadığı saptanmıştır. Bir diğer çalışmada (Müler ve ark. 1999) erkeklerde çiftin yaş farkı ile cinsel doyum arasında olumlu ilişki olduğu ve evlilik doyumunun da bu bağlamda etkilendiğinin belirtildiği görülmektedir. Diğer bir sosyodemografik değişken olan gelir düzeyi incelendiğinde; gelir düzeyi yüksek olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Fakat ebeveyn tutumunda gelir düzeyi anlamlı bir farklılaşma yaratmamaktadır. Erberk ve diğerleri (2005), araştırmalarında belirtmişlerdir ki, evlilik doyumu evli çiftlerin ekonomik durumlarına göre değişmektedir. Bu netice, yaşam koşullarının güç olmasından dolayı, evli kişilerin sosyo-ekonomik seviyelerinin bilincinde olmalarından kaynaklanmaktadır. Yıldırım (1993) ve Polat (2006) çalışmalarında ekonomik durumun evlilik doyumunu yordamakta olduğunu ve de ekonomik seviye ilerledikçe evlilik doyumunun da ilerlediğini belirtmişlerdir. Bu bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir. Benzer şekilde eğitim düzeyi de sadece evlilik doyumunda anlamlı farklılaşma yarattığı görülmektedir. Bu bağlamda, yüksek lisans mezunu olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlarda, eğitim düzeyinin düşük olmasının, çiftler arasındaki ilişkinin niteliğini tespit eden, sevgi belirtme şekli, iletişim, çiftler arasındaki fikir beyanı ve beraber vakit geçirme hususlarında çok fazla anlaşmazlığa sebep olduğu belirtilmektedir.

Kamo (1993), araştırmasında evli kişileri birtakım demografik unsurlar noktasında değerlendirmiştir. O da, eğitim seviyesi düşük olan kişilerin evliliklerinde sıkıntılar olduğunu belirtmiştir. Bulut (1991), kadınların eğitim seviyesinin artmasıyla evlilikteki durumlarının kötüye gittiğini belirtmiştir. Aynı zamanda ekonomik seviyesi yüksek olan kadınların evliliklerini olumlu olarak belirttikleri saptanmıştır. Meslekler açısından değerlendirme yapıldığında; bağımlı değişkenlerde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Terry ve Kottman (1995), sağlıklı ailelerdeki çiftlerin evliliklerinin doyurucu ve uzlaşmacı olduğunu belirtmişlerdir. Çiftler arasındaki düzgün iletişimin, yardım ve onayın, aileye dair yükümlülüklerin tamamlanmasının, çocuklara bakmanın, karşılıklı saygı duymanın ve birbirine önem vermenin, birlikte vakit geçirmenin,

sorunlarla birlikte baş etmenin, eşlerin aile ekonomisine fayda sağlamasının ve bir mesleklerinin olmasının evlilik hayatlarındaki psikolojik tatmini etkilediği belirtilmiştir. Bu bağlamda mesleğin etki etmemiş olmaması şaşırtıcı bir bulgu olmamıştır. Evlenme biçimleri açısından değerlendirme yapıldığında; bağımlı değişkenlerde sadece evlilik doyumunda anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Severek evlenen bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. South ve Lloyd (1995), evliliğin birçok şeyden etkilendiğini belirtmekte ve de evliliği analiz etmede cinsiyet, kültür, ilişki durumu, çocuk sayısı, evlenme şekli ve eğitim gibi unsurların önemli olduğunu belirtmektedir. Taştan'ın (1996) çalışmasında, evli kişilere iletişim sıkıntısına dair bir senaryo verilmiştir. Videoya çekilmiş ve gözlenmiştir. Çiftlerin evlilik biçimi (anlaşarak ya da görücü usulü) ve cinsiyete göre sorun çözme anında kullanılan dil ve dilin pozitif olma durumu değerlendirilmiştir. Daha sonra eşler kaydedilen görüntüleri gözlem formuyla birlikte analiz etmiştir. Anlaşarak evlenenler, görücü usulü evlenenlere nazaran sıkıntılı hallerde başvurdukları sorun giderme tekniğinde sorun olduğunu anlar anlamaz pozitif iletişimi arttırmışlardır. Bununla birlikte kadınların da sorun anında olumlu iletişimi arttırdıkları belirlenmiştir. Ebeveyn tutumunda evlilik türünün literatürde araştırılmadığı görülmektedir dolayısıyla karşılaştırma adına yeni çalışmaların eklenmesi gerekmektedir. Katılımcıların çocuk durumları evlilik doyumunu açısından değerlendirildiğinde; bir (1) çocuğu olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveyn doyumunu ise anlamlı farklılaşma yaratmamaktadır.

Kukay (2005), iki bin iki yüz kırk bir kadın ve bin yedi yüz seksen beş erkek katılımcının dâhil olduğu araştırmasında çocuklu çiftlere nazaran kendi rızalarıyla çocuk sahibi olmayanların evlilik doyumlarının daha fazla olduğunu belirtmiştir. Diğer araştırma neticeleri de belirtmektedir ki, çocuk sayısının artmasıyla evlilik doyumunu azalmaktadır (Pletchaty, Couturier, Cote ve Roy, 1996). Evlilik doyumunu açısından cinsel yaşamdan çok memnun olan bireylerin lehine anlamlı bir fark saptanmıştır. Cinsel yaşamdan çok memnun olan bireylerin diğer bireylere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Banmen ve Vogel(1985)'ın cinsel tatmin ve evlilik doyumunu arasındaki irtibatı araştıran çalışmalarına göre, bu konunun kadınlar için önemli unsuru eşleriyle cinselliğe dair açık konuşmak olduğu belirtilmiştir. Bu noktada eşler cinsellik hususunda ne kadar açık şekilde konuşabiliyorsa cinsel tatmin ve evlilik doyumları da o oranda artıyordu (Akt. Long, 2005). Morokoff ve Gilliland (1993)'ın yaptıkları çalışmada cinsel tatmin ve cinsel faaliyetle evlilik doyumunu arasındaki ilişki araştırılmış, kişilerin cinsel tatmini ve ilişkiye girme sıklığının evlilik doyumuyla alakalı olduğu belirlenmiştir (Akt. Üncü, 2007). Bu bağlamda literatür ile uyumlu sonuç alındığını söylemek mümkündür.

Cinsel yaşamdan memnun olmayan bireylerin diğer bireylere oranla otoriter tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatürde bu konuya dair tek bir kaynak bulunmuştur ve bu bulgu ile paraleldir (Sabattelli ve Waldron, 1995). Ölçeklerde bu bağlamda cinsel doyum ve ebeveyn tutumu ile birlikte ele alınması gerekliliğini ifade ettikleri görülmektedir. Evlilik doyumunu ve demokratik tutum arasında çok zayıf, pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmış olması da şaşırtıcı olmamıştır. Bireylerin algıladıkları demokratik tutum düzeyi arttıkça evlilik doyumunun da olumlu etkilendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, diğer tutumların etki etmediği saptanmıştır. Demokratik bir aile tutumu

ile büyüyen bireyin sağlıklı ve düzeyli ilişkiler kurabilen, özgüveni yüksek, özerk bireyler oldukları görülmektedir. Bunun sebebi, aile ortamında, kendilerini ifade etmelerine yönelik destek görmüş olmaları ve kendilerine saygı duyulmasıdır. Bu sebeple diğerlerinin refahına daha özen gösteren, sabırlı, sakin bireyler olmaları muhtemeldir. Kendi kontrollerini oluşturabilmeleri bireyselleşme sürecine girildiğinde daha başarılı olmalarını sağlayabilmektedir (Mize, Camp ve Pettit, 1997). Dolayısıyla evlilik doyumunun olumlu etkilenmiş olması kaçınılmazdır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik doyumunu ve demokratik anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bireylerin demokratik tutum düzeyinin evlilik doyum düzeyini artırdığı görülmüştür. Evlilik doyumunu üzerinde eşler arası yaş farkı, gelir düzeyi, eğitim durumu, çocuk sayısı bakımında anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Demokratik tutumun etkin olduğu ailelerde fikirler özgürce ve yargılama yapılmadan ifade edilebildiği için bireyler arasındaki ilişkiler daha etkili ve kaliteli olduğu söylenebilir. Bu durumun ailedeki mutluluğu ve evlilikteki doyumunu artırması beklenen bir sonuçtur. Anne, babalara, evli ve evlenecek çiftlere yönelik anne baba tutumları, evlilik, aile ilgili seminerler ve eğitimler düzenlenebilir. Bu sayede bireylerin bu konularda bilinçli bir farkındalık kazanması sağlanabilir. Bu araştırmadaki bulgular bazı araştırma sonuçları ile tutarlı çıkarken bazı araştırma sonuçlarına göre farklılık arz etmektedir. Bu farklı sonuçlar örneklem farklılıklarından veya yöntemin farklı olmasından kaynaklanabilir. Yeni çalışmalar ile bu farklılıkların sebebi daha net ve açık şekilde görülebilir. Ayrıca çalışmanın evli çift bireyler üzerinde ve farklı sosyo-ekonomik kesimler üzerinde yapılmasında yararlar görülmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Akça, R.P., (2012). Ana Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Cilt:1, Sayı:29, ss:1-13.
- Aral, N., (1997). Fiziksel İstismar ve Çocuk. Ankara: Tekişik Ofset Baskı.
- Bıçakçı, M.Y., (2004). Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının ve Benlik İmajlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bulut, İ., (1991). Türkiye’de Erken Evlenme, Türk Aile Ansiklopedisi 2. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Burger, J.M., (2006). Kişilik. (İ.D. Erguvan Sarıoğlu Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Burgess, E.W. and Cottrell, L.S. (1998). Predicting Success or Failure In Marriage. Newyork: Thommas Press.
- Candemir, F., (2000). Anne-Baba Tutumlarının Çocukta Benlik Kavramı Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ., (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:4, Sayı:39, ss:13-23.
- Çakıroğlu, B., (2007). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Ergen

Öğrencilerin Saldırgan Davranışlarıyla Ana-Baba tutumları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dönmezer, İ., (1999). Ailede İletişim ve Etkileşim Sağlıklı İnsan Sağlıklı Aile. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R.L., (2005). Evlilik Doyumu. Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, Cilt:18, Sayı:1 ss:39-47.
- Erdoğan, S., (2007). Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Ersoy, E., (2013). Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Geçtan, E., (1993). Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gordon, T., (2005). Etkili Anne Baba Eğitimi-Aile İletişim Dili. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Günalp, A., (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, F., (1995). Otistik ve Normal Çocuğu olan Anne Babaların Evlilik Uyumlarını Algılamaları ve Bazı Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.
- Haktanır, G., (1994). Çocuğun Ruh Sağlığında Aile ve Okulun Önemi. Okul Öncesi Eğitim Dergisi, Cilt:26, Sayı:47, ss:9-14.
- Hortaçsu, N., (2003). Çocuklukta İlişkiler: Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kamo, Y., (1993). Determinants of Marital Satisfaction: A Comparison of the United States and Japan. Journal of Social and Personal Relationships, 52, ss:551-556.
- Karasar, N., (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 20. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım. İstanbul.
- Kırımoğlu, H., Parlak, N., Dereceli, Ç. ve Kepoğlu, A., (2008). Lise öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre incelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Cilt:2, Sayı:2, ss:147-154.
- Long, A.K., (2005). The Relationship among Marital Quality, Sexual Frequency, Sexual Disagreement, Depression and Married Women's Sexual Satisfaction. Unpublished Master's Thesis. Alabama: University of Auburn.
- Mize, J. and Pettit, G.S., (1997). Mothers' Socialcoaching, Mother-Childrelation Shipstyle, and Children's Peercompetence: Is the Medium the Message? Child Development, Vol:68, pp:312-332.
- Musaağaoğlu, C., (2004). Ergenlik Sürecinde Özerkliğin Gelişimi ile Algılanan Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe

Üniversitesi.

- Müler, M.J., Schilling, G., and Haidl, G., (1999). Sexuulsatisfaction in Maleinfertility. ArchAndrol, Vol:42, pp:137-143.
- Onur, B., and (Ed)., (1995). Çocuk ve Ergen Gelişimi. (2. Baskı). İstanbul: İmge Yayınevi.
- Öztürk, M.O., (1997). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları (7. Baskı). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Pletchaty, M., Couturier, S., Cote, M., and Roy, M.A., (1996). Dimensional Analysis of Past and Present Satisfaction in Relation to Present Marital Satisfaction. Psychological Reports, Volume:78, Nember:2, pp:657-658.
- Polat, D., (2006). Evli Bireylerin Evlilik Doyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki ilişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Russell, D., Peplau, L.A., and Cutrona, C.E., (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminant validity evidence. Journal Personality and Social Psychology. Vol:47, pp:2-480.
- Sabattelli, R. and Waldron, R.J., (1995). Measurement Issues in the Assesment of the Experiencesof Parenthood. Journal of Marriage and the Family. Volume:57, pp:969-980.
- Sokolski, D. and Hendrick, S., (1999). Fostering Marital Satisfaction. Family Therapy, 26, 39-49.
- South, S.J. and Lloyd, K.M., (1995). Spousal Alternatives and Marital Dissolution. American Sociological Review. Volume:60, pp:21-35.
- Steinberg, L., (2007). Ergenlik. Ankara: İmge Kitabevi.
- Taştan, N., (1996). Interpersonal Communication in a Problem Solving Situation. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terry, J. and Kottman, M., (1995). Working With Families. Guidance and Counseling In The Elementary and Middle Schools. ss:254-281. Brown ve Benchmark Publishers.
- Tezer, E., (1992). Evlilik Doyumu ve İş Doyumu: Bir Ön Çalışma. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(3), 24-26.
- Tezer, E., (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:2, Sayı:7, ss:1-7.
- Tola, D., (2003). İlkokul 5.Sınıf Çocuklarında Ahlaki Yargı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S., (2007). Çocuğun Cinsel Eğitimi. Anne Ben Nasıl Doğdum (4. Baskı). İstanbul: Morpa Kitabevi.
- Tuzgöl, M., (1998). Ana-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üncü, S., (2007). Duygusal Zeka ve Evlilik Doyumu İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vural, B., (2004). Öğrencilerin Başarısı İçin, Aile Okul Birlikteliği (2. Baskı). İstanbul.

-
- Yavuzer, H., (2007). Ana-Baba ve Çocuk (19. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
 - Yavuzer, H., (2010). Çocuğu Tanımak ve Anlamak (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
 - Yıldırım, İ., (1993). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Evli Bireylerin Doyum Düzeyleri. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:1, Sayı:4, ss:23-29.
 - Yılmaz, A., (2000). Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.